

Orașe prietenoase pentru copii¹

Într-un oraș prietenos pentru copii, copiii și tinerii nu sunt văzuți ca o parte a problemei, ci ca o parte a soluției

Introducere

Inițiativa “Orașe prietenoase pentru copii” a fost lansată în anul 1996, în vederea punerii în aplicare a rezoluției adoptate la cea de a doua Conferință ONU privind Așezările Umane (Habitat II) pentru a face orașele locuibile pentru toți; în viziunea UNICEF, „în primul rând de copii”. Conferința a declarat că bunăstarea copiilor este indicatorul decisiv al unei așezări sănătoase, al unei societăți democratice și al bunei guvernări.

Pe măsura intensificării activităților privind “orașele prietenoase pentru copii”, orașele și-au exprimat tot mai mult nevoia de a schimba experiențe și de a rezolva problemele comune împreună. Schimbul informal s-a transformat treptat în rețele și întâlniri regulate. După Conferința Habitat II, membrii Inițiativei s-au întâlnit în 1997 în Ghana și în Italia în 1997, 1998, 1999 și 2000.

În 2000 a fost creat un Secretariat al acestei Inițiative pentru a aduna și standardiza metodele și tehnicile care s-au dovedit de succes în practică.

Site-ul www.childfriendlycities.org indică lista celor 857 orașe din întreaga lume care au aderat la Inițiativa globală „Orașe prietenoase pentru copii”. Din Europa, lista include 360 orașe din Albania, Austria, Belgia, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Olanda, Irlanda de Nord, Norvegia, Polonia, Rusia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Marea Britanie și Ucraina. Nici un oraș din România nu este membru al acestei inițiative

Mișcarea “Orașe prietenoase pentru copii” a mobilizat o gamă largă de parteneri: autorități locale, guverne, organizații ale societății civile precum ONG-uri și organizații comunitare, comunități, agenții naționale și internaționale, experți și instituții academice, oameni de afaceri și media și, foarte important, grupuri de copii și tineri. Un parteneriat esențial a fost stabilit cu Primarii Apărători ai Copiilor, inițiativă lansată de UNICEF în Dakar, Senegal în anul 1992. Întâlnirile primarilor „prietenoși cu copiii” au încurajat autoritățile municipale, împreună cu alți actori să-și orienteze acțiunile de dezvoltare către copii și femei și să crească investițiile în programele centrate pe copil.

¹ *Materialul a fost elaborat în cadrul proiectului Phare 2003 „Campania de Educație privind Drepturile Copilului”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, și a fost utilizat ca document suport în cadrul evenimentelor organizate pentru factorii de decizie (ianuarie – februarie 2007).*

Un oraș prietenos pentru copii este prietenos pentru toți

Dovezile și experiența crescută arată că un număr mare de copii de la oraș sunt în situație de risc în mai multe moduri, în special aceia care trăiesc în sărăcie sau sunt discriminați. Acești copii abandonează școlile care sunt prost conduse, care nu sunt relevante culturii, experienței și aspirațiilor lor, sau care nu îi pregătesc pentru piața muncii. Astfel, ei devin adesea victimele exploatării prin muncă. Ei nu au acces la apă potabilă și la facilități de igienă; trăiesc într-un loc poluat sau nedeservit și sunt permanent sub amenințarea evacuării; sunt expuși infecțiilor ce se răspândesc rapid în medii supraaglomerate. Ei trăiesc în așezăminte informale sau pe străzi, cu posibilități reduse de joacă, cu spațiu interior ce este în mod tipic supraaglomerat și cu spațiul exterior contaminat și murdar. Dimensiunile și diversitatea migrației către orașe conduc la un număr mare de oameni ce trăiesc în zonele periferice, unde coeziunea comunității este slabă și chiar problematică. Viața urbană erodează adeseori structurile familiale, influențând calitatea îngrijirii copiilor și punând în pericol siguranța tradițională a căminelor. Mulți copii și adolescenți trăiesc în găști pe străzi, ajung la dependență de droguri și sunt expuși exploatării și abuzului. Orașele sunt în mod tipic centre pentru traficul de copii.

În orașele din țările dezvoltate, copiii pot fi amenințați de trafic, poluare și un deficit de spații verzi și deschise în care să se joace. Atât în țările bogate cât și în cele sărace, copiii și adolescenții din orașe se simt tot mai mult izolați și captivi.

Totuși, orașele sunt de asemenea locuri pentru oportunități. Densitatea mai mare permite costuri mai scăzute per locuitor pentru furnizarea facilităților de bază și a serviciilor specializate. Oamenii sunt sub influența mass-mediei și pot fi ușor informați și conștientizați. Fizic și social, cetățenii se pot întâlni ușor și se pot mobiliza pentru a-și cere drepturile lor și pentru promovarea soluțiilor la problemele comune.

Inițiativa și Secretariatul “Orașe prietenoase pentru copii” vizează fructificarea oportunităților pentru acțiuni comune și parteneriate. O abordare “orașe prietenoase pentru copii” este proactivă și preventivă. Este un instrument puternic pentru identificarea disparităților și a formelor de discriminare, și abordarea lor într-o manieră sistemică prin implementarea holistică a tuturor drepturilor tuturor copiilor. Punerea în aplicare a mecanismelor “orașelor prietenoase pentru copii”, urmărește sprijinirea și implicarea copilului acolo unde el locuiește, în familie, școală, vecinătate, comunitate, sat, oraș și municipiu.

Ce este un „oraș prietenos pentru copii”?

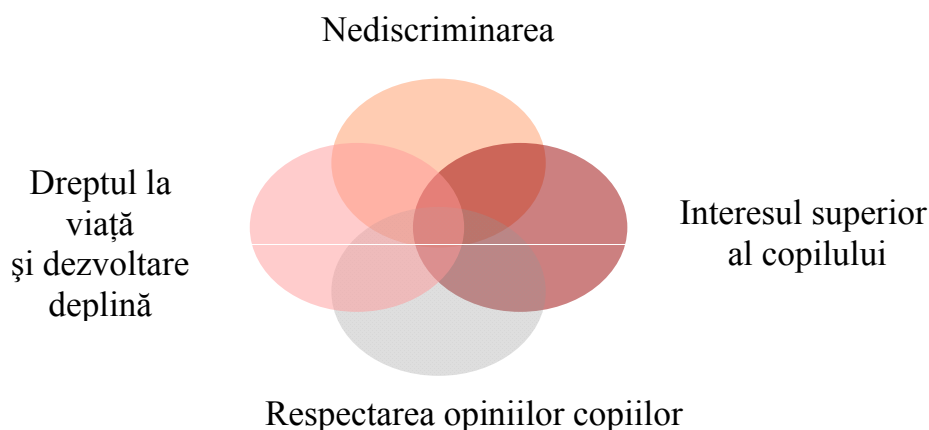
Orașele au un potențial mai mare pentru servicii și oportunități decât zonele rurale. Mobilizarea resurselor este mai ușoară, informațiile sunt disponibile, iar densitatea mare a populației crește oportunitatea pentru eficiență și economii în livrarea

serviciilor. Însă e nevoie de un sistem eficient de guvernare pentru a exploata acest potențial imens. Într-un oraș prietenos pentru copii, buna guvernare înseamnă că aceștia sunt luați în considerare atunci când se elaborează programul de dezvoltare a orașului și că li se oferă posibilitatea de a participa în procesul de luare a deciziilor. Din perspectiva Convenției cu privire la drepturile copilului, un oraș prietenos pentru copii urmărește ca toți copiii săi să se bucure de toate drepturile care sunt garantate omului în general.

În esență, un oraș prietenos pentru copii vizează garantarea dreptului micilor săi cetățeni de a:

- influența deciziile privind orașul lor;
- își exprima opiniile cu privire la orașul pe care și-l doresc;
- participa în familie, comunitate și în viața socială;
- obține accesul la serviciile de bază, precum îngrijirea sănătății, educație și adăpost;
- bea apă potabilă și de a avea acces la servicii de igienă adecvată;
- fi protejați împotriva exploatării, violenței și abuzului;
- se plimba în siguranță pe străzi;
- se întâlni cu prietenii și de a se juca;
- avea spații verzi;
- trăi într-un mediu nepoluat și durabil;
- participa la evenimente culturale și sociale;
- fi sprijiniți, iubiți și îngrijiți;
- avea acces egal la toate serviciile, indiferent de originea etnică, religie, venit, sex sau dizabilitate.

Un oraș dedicat drepturilor copilului își va clădi sistemul de guvernare pe cele 4 principii generale ale Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, așa cum au fost ele identificate de Comitetul pentru drepturile copilului:

Nediscriminarea (articolul 2): Un oraș prietenos pentru copii caută să respecte drepturile tuturor copiilor. Aceasta presupune efortul de a combate toate formele de discriminare a copiilor pe motive de sex, dizabilitate, venit, avere etc. Pentru a

identifica eventualele discriminări existente în cadrul diferitelor comunități urbane sau între acestea, este nevoie de o analiză exactă a situației, bazată pe date dezagregate.

Interesul superior al copilului (articolul 3): Un oraș prietenos pentru copii se asigură că interesul superior al copilului prevalează „în toate acțiunile care privesc copii”. Interesele superioare ale copiilor trebuie să fie urmărite de toți cei responsabili cu respectarea drepturilor lor – edili orașelor, familie, școală, comunitate, poliție și sistemul judiciar. Mecanismele participative de monitorizare vor permite tuturor cetățenilor - inclusiv a celor mai mici dintre aceștia – să aprecieze în ce măsură interesele copiilor prevalează în viața orașului, nu numai în sfera tradițională a serviciilor pentru copii (școală, îngrijirea sănătății, servicii de educație timpurie a copiilor etc.), ci și în intervențiile din alte domenii. Transportul public este organizat în așa fel încât copiii și mamele cu copii mici au acces ușor și sigur? Drumurile, parcurile și spațiile publice sunt gândite pentru a încuraja copiii să exploreze în mod liber mediul în care trăiesc, să-și întâlnească prietenii și să se joace? Politicile economice și de dezvoltare ale orașului iau în considerare impactul lor asupra copiilor?

Dreptul la viață și la dezvoltare deplină (articolul 6): Un oraș prietenos pentru copii caută să asigure supraviețuirea tuturor copiilor și dezvoltarea deplină a potențialului acestora. Serviciile de bază pentru toți, un mediu sigur și sănătos, oportunități pentru educație, stimulare timpurie și îngrijire reprezintă în egală măsură preocupări ale orașului. Indiferent dacă orașul administrează el însuși serviciile sau beneficiază de scheme de sprijin la nivel național, responsabilitatea monitorizării și îndrumării calității intervențiilor care au loc în oraș, și a implicării beneficiarilor în vederea îndeplinirii așteptărilor acestora, revine orașului.

Respectarea opiniilor copiilor (articolul 12): Un oraș prietenos pentru copii promovează participarea activă a copiilor asigurându-se că aceștia își pot exercita dreptul la exprimarea liberă a opiniilor în toate chestiunile care îi privesc și că acestora li se acordă importanța cuvenită. Exemplele de participare a copiilor în diverse situații sunt tot mai răspândite, atât la nivel național, cât și la nivel local. Cu toate acestea, modalitățile concrete de exercitare a acestui drept sunt rareori reflectate în legislație. Ele depind de cele mai multe ori de bunăvoința unor oficiali receptivi și rămân în esență izolate și astfel discriminatorii. Participarea copiilor este o practică nouă, necesitând încă o înțelegere mai aprofundată a modurilor în care poate fi încurajată și susținută. Experiențele de participare formală sau manipularea copiilor sunt frustrante și îi determină pe aceștia să aibă o viziune sceptică asupra democrației.

Obligația de a satisface nevoile și de a respecta drepturile copiilor revine statului. Totuși, dacă nu sunt dezvoltate practicile necesare la nivel local, angajamentele statului rămân în cea mai mare parte la stadiul de declarație. Autoritățile locale sunt cele mai în măsură să transpună în practică angajamentele luate la nivel național și să le adapteze specificului local. Familiile (cărora le revine, potrivit Convenției,

principala responsabilitate cu privire la copii) și, prin extrapolare, comunitățile au un rol primordial în a sprijini autoritățile locale să răspundă acestei noi provocări. Într-un sistem receptiv, transparent și inclusiv de guvernare locală, autoritățile locale și familiile/comunitățile sunt parteneri firești în abordarea drepturilor copilului. Alți actori, precum ONG-urile, organizațiile societății civile, media, instituțiile de cercetare și academice sunt aliați importanți. Copiii și grupurile de copii joacă un rol esențial în dezvoltarea viziunii și propunerea de soluții practice pentru orașul pe care îl doresc.

Un oraș prietenos pentru copii trebuie să meargă dincolo de sfera administrativă și să fie reflectat progresiv în curricula academică și în cercetare. Universitățile pot oferi cursuri postuniversitare specialiștilor precum arhitecți, proiectanți, psihologi în domeniul mediului, absolvenți de științe sociale, pregătindu-i ca viitori designeri pentru orașele prietenoase pentru copii. Se pun astfel bazele unei noi expertize profesionale și a unei noi cunoașteri, bazate pe cercetare și analiză intelectuală. Această expertiză și cunoașterea trebuie însă orientate către nivelul de bază, pentru a sprijini eforturile realizate în comunitatea în care locuiesc copiii. Un designer pentru orașele prietenoase pentru copii ar trebui să fie în primul rând un facilitator al dezvoltării și participării comunității și un militant pentru politici și planuri de dezvoltare prietenoase pentru copii. Într-un sistem de guvernare prietenos pentru copii, toți actorii – copii și grupuri de copii, comunitatea și organizațiile societății civile, ONG-urile, experții, practicienii și autoritățile locale sunt dedicați creării mecanismelor ce previn discriminarea, protejează interesul superior al copilului, asigură supraviețuirea și dezvoltarea deplină a tuturor copiilor și respectă opiniile copiilor.

În contextul Convenției, într-un oraș prietenos pentru copii, programele sectoriale, serviciile și intervențiile, nu mai pot fi implementate independent. Așa cum Convenția abordează copilul ca un întreg, prin prisma unui set indivizibil de prevederi legale, un oraș prietenos pentru copii trebuie să trateze copilul în mod holistic, asigurându-se că toate sectoarele converg către furnizarea unui răspuns integrat la nevoile indivizibile ale copiilor. Un oraș prietenos pentru copii nu poate fi creat prin implementarea unui singur proiect, ori prin multiplicarea mai multor intervenții neordonate. Dimpotrivă, el trebuie să se bazeze pe evaluarea nevoilor și a răspunsurilor existente, pentru a putea angrena toate mecanismele necesare abordării copilului din toate perspectivele. Odată puse în funcțiune aceste mecanisme, sistemul va trebui să ia în considerare copiii în toate acțiunile întreprinse de oraș.

Trecând în revistă informațiile existente cu privire la diferitele orașe de pe mapamond care au instituționalizat asemenea sisteme prietenoase pentru copii, putem pune în evidență câteva *măsuri generale* pe care autoritățile locale le pot întreprinde în acest sens:

- legi prietenoase pentru copii;
- planuri de acțiune pentru copii la nivel local;
- un cadru instituțional prietenos pentru copii;

- evaluarea impactului tuturor acțiunilor întreprinse asupra copiilor;
- alocarea bugetului necesar;
- analiza situației copiilor din oraș;
- informarea cu privire la drepturile copiilor;
- crearea unor organisme independente pentru promovarea drepturilor copiilor;
- crearea capacității instituționale necesare;
- implicarea copiilor și respectarea opiniilor acestora.

Referințe bibliografice:

- 1) www.childfriendlycities.org
- 2) Eliana Riggio „Orașe prietenoase pentru copii: buna guvernare în interesul superior al copilului”, <http://www.colorado.edu/journals/cye/interest/riggio.pdf> 2002.